

Paul Claudel: între creștinism și arte

Peter Kopecký: *Sur la polysémie et les contrastes dans les écrits de Paul Claudel (Despre polisemie și contraste în scrierile lui Paul Claudel)*. AnaPress, Bratislava, Institut für Romanistik, Viena 2004

Marilena Felicia Tiprigan

<marilena_tiprigan@yahoo.com>

Printre lucrările apărute în «Actas» la editura AnaPress din Bratislava, în colaborare cu Institutul de Romanistică din Viena, în anul 2004, se află un interesant articol semnat de fostul Ambasador al Republicii Slovace în România, Excelența Sa, Peter Kopecký. Dacă acest articol *Sur la polysémie et les contrastes dans les écrits de Paul Claudel* ar fi considerat drept o analiză strict lexicală a scrierilor simbolistului francez ar însemna să nu remarcăm tocmai una din trăsăturile esențiale ale operei sale, semnalate de demnitarul slovac: spiritul creștin al lui Claudel, ce se suprapune pe vocația de diplomat și pe ingenuitatea poetului, făcând loc altruismului și viziunii totalizatoare a lumii. Prin urmare, spiritul creștin are o dublă manifestare la Claudel. Pe de o parte, acesta se regăsește în umanismul și altruismul diplomatului, pe de altă parte, transpare în arta poetului simbolist care reface unitatea primordială a lumii într-o reconciliere a contrastelor și a contrariilor.

Influențat, la rândul său, de Rimbaud și Mallarmé, protejat, ca și M. R. Štefánik, de mecena Philippe Berthelot, important diplomat francez care a condus o misiune militară și la București, Claudel este o personalitate care surprinde prin jocul contrastelor. Autorul acestui articol remarcă abilitatea diplomatului francez, conservator și liberal, catolic dogmatic și ofensiv în același timp, iar pentru a-și justifica demersul, reproduce o scrisoare pe care Claudel, în calitate de ambasador la Tokio, o adresează lui M. Hermite, șeful personalului diplomatic, pledând pentru permisiunea ca un funcționar de la serviciul de cifrare din Ambasadă să se căsătorească cu o japoneză, intervenție inedită care vizează, la limită, securitatea Franței. El însuși fost diplomat, în prezent, conferențiar la prestigioasa Facultate de Științe Politice din Bratislava, unde pregătește pe viitorii diplomați slovaci, P. Kopecký știe ce înseamnă un astfel de gest, «cochetând cu tăinuirea în spionaj», pentru un diplomat. Claudel își riscă, practic, cariera în numele unei etici creștine și al unor principii personale, apără o valoare umană transindividuală, iubirea, ignorând rigiditatea birocratică. P. Kopecký, însă, nu se limitează la constatarea acestui act subversiv, ci insistă și asupra artei diplomatice a lui Claudel, evidențiază, pornind de la textul scrisorii, modul

în care autorul acesteia reușește să convingă autoritățile franceze să-și «supună regulamentele sau, cel puțin, să închidă ochii» întru izbânda unui sentiment profund uman. Polisemia este unul din mijloacele prin care Claudel asociază două sensuri diferite, motivate semantic de o semă comună, într-un context retoric conceput cu măiestrie, cu o naivitate bine controlată. Datele realității sunt prezentate din perspectivă «laică» și se adresează unei instanțe umane, raportându-se, totuși, la deontologia diplomatică, a cărei strictete o atenuează prin efectul ludic al cuvintelor polisemantice și prin poetica discret sentimentală a discursului.

P. Kopecký observă, de asemenea, înclinația dramaturgului și eseistului Paul Claudel pentru antinomii și contraste. În planul conținutului, acesta unește lirismul și animalitatea, spiritul păgân cu cel creștin, politeismul cu monoteismul, marea și pământul, soarele și luna, timpul și spațiul, lumina și umbra, materia și mișcarea, bucuria și frica, fizicul și metafizicul, pe care le subordonează esteticului. P. Kopecký recunoaște, dincolo de mesajul etic, «aventuri semantice și anatomice», jocuri de cuvinte în care un sens abstract, filosofic, se alătură unei imagini concrete, redată de un lexem uzitat. Uneori, aceste calambururi sunt redată prin paronime (*cosmique-comique*, *ermite-Hermite*), alteori - prin derivare. După părerea noastră, aici nu este vorba de un simplu procedeu lexical, ci, mai degrabă, de o derivare regresivă, de data aceasta de ordin metafizic, a nașterii (*naissance*) din cunoaștere (*connaissance* sau *co-naissance*?) ori de o convertire a nașterii (*naissance*) în cunoaștere (*connaissance*) și apoi în renaștere (*renaissance*). În planul expresiei, Claudel optează pentru capricii gramaticale și stilistice originale, pentru expresiile brute, insolite, asocieri stranii, metafore cu iz religios, parabole, simboluri, ironie, sarcasm. Folosește o topică surprinzătoare cu verbul intercalat în mijlocul frazei, construcții eliptice, din care lipsește tocmai verbul, supralicitând, astfel, forța imagistică și muzicală a cuvântului static. Paul Claudel cuprinde întreaga lume în simbol, în confruntarea sensurilor contradictorii, ordonate într-o logică unificatoare ce trimite la unitatea primordială. Prin urmare, simbolul traduce desăvârșirea lumii dinaintea Căderii. P. Kopecký insistă asupra simbolurilor mitice, dar și asupra elementelor naturaliste ca întoarcere la matrice, la anotimpul fericirii primitive. Acesta este și motivul pentru care P. Kopecký îl asociază pe Claudel lui Verhaeren.

Traducerea operei lui Claudel în limba slovacă, datorată poetului neosimbolist E. B. Lukáč, dar și unor reprezentanți ai poeziei moderne catolice, acceptată cu entuziasm în anii '30-'40, perioadă de exaltare religioasă în literatura slovacă, a însemnat recunoașterea simbolistului francez drept model literar. Puțini sunt, însă, cei care au văzut în Claudel nu doar un scriitor talentat sau un catolic înflăcărat, ci și un diplomat altruist, chiar subversiv. P. Kopecký are meritul de a fi evidențiat tocmai umanismul demnitarului, dispus să riște, să sacrifice, să unească. Fascinația sa pentru sensul dublu, pentru jocul contrariilor și cuvintele polisemantice devine, în același timp, artă diplomatică, mod de verbalizare a gândurilor camuflate, a intențiilor nerostite. La Paul Claudel, trăirea mistică determină o etică și o estetică aparte, creează poezie și noblețe morală.